

ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИ ИСТЕЪМОЛИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ВА СОТИШНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШ.

Аннотация: Мамлакатимизда амалга оширилаётган ўзгаришлар саноат соҳасини ҳам камраб олмақда. Бугунги кунда электра энергия соҳасига мамлакатимизда алоҳида эътибор қаратилмоқда, бўларнинг барчаси аҳолининг турмуш тарзини яхшилаш мақсадида олиб борилаётган ҳаракатлар ҳисобланади. Ушбу мақолада энергиясини аҳоли истеъмолини ҳисобга олиш ва назорат қилиш буйича фикрлар бериб борилган.

Калит сўзлар. Энерготежамкорликка эътиборсизлик, нергоресурсларни узатишдаги ўлчов асбоблари, янги тизим.

Аннотация: Изменения, происходящие в нашей стране, охватывают и промышленный сектор. Сегодня в нашей стране сфере электроэнергетики уделяется особое внимание, и все это действия, направленные на улучшение образа жизни населения. В данной статье изложены идеи по учету и контролю энергопотребления населения.

Ключевые слова: Игнорирование энергоэффективности, измерительные приборы при передаче энергоресурсов, новая система.

Annotatiton: The changes taking place in our country also cover the industrial sector. Today, special attention is being paid to the field of electric power in our country, all of which are actions aimed at improving the lifestyle of the population. In this article, ideas have been given on accounting and control of energy consumption of the population.

Key words: Ignoring energy efficiency, measuring devices in the transmission of energy resources, a new system.

Кириш. Электра энергияни тежаш, ундан оқилона фойдаланиш бўйича чора тадбирлар ишлаб чиқилмоқда.

Электра энергия хизматларини кўрсатувчи субъектларда харажатларни тўғри ҳисобини юритиш, хизматлар таннархини тўғри аниқлаш, ортиқча сарф харажатларга йўл қўймаслик ўта муҳимдир. Ушбу муаммоларнинг етарлича тадқиқ қилинмаганлиги, уларни даврий адабиётларда етарлича ўз аксини топмаганлиги танланган мавзунининг ўта долзабрлигидан дарак беради.

Энерготежамкорликка эътиборсизлик, энергоресурсларни узатишдаги ўлчов асбобларининг аниқ ва тўғри ишламаслиги, технологик жараёнларда энергия истеъмолининг юқорилиги, электр қурилмаларнинг эскириши энерго ресурслар исрофининг ошишига олиб келмоқда. Бу эса соҳага энг замонавий технология ва тизимини киритишга эҳтиёж юзага келтирди.

Таҳлил ва натижалар: Янги лойиҳа – электр энергиясини истеъмолини ҳисобга олиш ва назорат қилишнинг автоматлаштирилган тизими, деб номланиб, барча истеъмолчилар он-лайн ҳисоблагич билан таъминланади ва электр тармоқлари корхоналари фаолияти ҳам янги тизимга мослаштирилади. Бу орқали республика иқтисодиёти ва аҳолисини сифатли электр энергияси билан ишончли таъминлашга тўлиқ эришиш кўзда тутилган. Ушбу тизим қатор ривожланган мамлакатларда кенг қўлланилиб, синовдан муваффиқиятли ўтган бўлса-да бутун дунёда илк бор бизнинг мамлакат 2020 йилгача тўлиқ автоматлаштирилган тизимга ўтиши кутилмоқда.

Янги тизимдан фойдаланиш учун қуйидаги ишлар амалга оширилмоқда:

Лойиҳага кўра 2016-2017 йилларда вилоятимизда барча истеъмолчилар электр энергияси истеъмолини ҳисобга олиш ва назорат қилишнинг автоматлаштирилган тизими билан таъминланди. Шу йилнинг 2-чи чорагидан бошлаб “Зарафшон электр тармоқлари” (Самарқанд тумани)даги

кичик қувватли юридик ва аҳоли хонадонларига 8500 та онлайн ҳисоблагич ўрнатилади. 6 ой муддат ичида бу тизим синовдан ўтказилади. Шу вақт ичида камчиликлар аниқланса, уларни бартараф этиш чоралари кўрилади. Шундан сўнг вилоят миқёсида янги тизимни ўрнатиш ишлари олиб борилади. Айни вақтда Самарқанд туманида лойиҳа-смета ишлари ўз ниҳоясига етди.

Бу тизим янги электр тармоқлари корхоналари ходимлари бу тизимда ишлаш учун қуйидаги ишларни амалга оширмақда:

Лойиҳа амалга оширувчи компания олдида бир қатор мажбуриятлар қўйилган. Тез орада 120 нафар ходим шу мақсадда ўқитилади. Янги тизим йўлга қўйилгач, соҳада бирорта ҳам назоратчи ходимга эҳтиёж сезилмайди. Барча назорат ишлари туманларда компьютер марказлари томонидан олиб борилиб, 500 нафар назоратчининг вазифаси автоматик тарзда бажарилади.

Онлайн тизимининг афзаллик томонини қуйидагиларда кўришимиз мумкин:

Истеъмолчиларнинг электр энергияси истеъмолини аниқлаш, ҳисоб – китобларни амалга оширилиши тўлиқ автоматлаштирилган. Янги тизимда қарздорлик тушунчасининг ўзи бўлмайди. Электр энергияси олдиндан тўлов асосида етказилиб берилади. Агар истеъмолчи тегишли маблағни тўламаган бўлса, автоматик тарзда тармоқдан узилади. Янги ҳисоблагичлар хонадон ёки корхонага қанча миқдорда электр етказиб берилаётганини аниқ кўрсатиб туради. Яна бир қулайлиги, буни абонентнинг ўзи ҳам интернет орқали кузатиши мумкин. бунда абонент мобил телефонини “ электрҳисоб” дастурига бириктириб, “ ўзбекэнерго” сайти орқали шахсий кабинетига кириш, ўз ҳисобини ва тўловлар мониторингини олиб бориш, сўровлар юбориш ҳамда мобил телефон рақамига тўловлар ва қарздорлик бўйича қисқа хабарларни қабул қилиши мумкин. Истеъмолчилар ҳисоб-китоблар тўғрисида маълумотлани тўғридан-тўғри кузатиш мумкин.

Бугунги кунда электр энергияси таъминотида 17 фоизгача электр йўқотиш кузатилади. Янги тизимда бу кўрсаткич 3 фоизга тушиши кутилмоқда. Умуман олганда янги тизимнинг қулайлик томони жуда кўп. Мисол учун, уйдан чиқишда бирор бир электр жиҳозини узишни эсан чиқариб қўйдингиз. Бундай вақтда тумандаги электр марказига қўнғирок килиб, ўз уйингизни маълум соатгача тармоқдан уздириб туришингиз ҳам мумкин бўлади. Истеъмолчиларнинг электр ҳисоблагичлари ташқарига ўрнатиш сўралади.

Юқорида айтилганидек, 2017 йил 31 декабрдан вилоятдаги барча истеъмолчи онлайн ҳисоблагичга эга бўлишди. Шу сабабдан қарздор истеъмолчиларга ҳам янги ҳисоблагичлар ўрнатилиб берилади. Аммо электр энергиясидан қарз борлиги сабабли истеъмолчи ҳисоб-китобни амалга оширмагунча унинг ҳисоблагичи ишламай туради. компьютерга тўлов ҳақидаги маълумот келиб тушган заҳоти ҳисоблагич ишга тушади. Шу сабабдан ҳам янги тизимда қарздорлик юзага келмайди. Бу эса таъминотчи ва истеъмолчи ўртасидаги муоммаларнинг олдини олади.

Юртимизда муқобил энергия манбаларига жиддий эътибор қаратилаётганлиги бежиз эмас. Чунки у қайта тикланувчанлиги, экологик жиҳатдан безарарлиги билан ажралиб туради. Қолеверса табиий бойликлар заҳираси чекланган бўлиб, вақти келиб унинг тугаши аллақачон исботланган.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони, 2017 йил 7 феврал, № ПФ-4947.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасининг 2017 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги Қарори. 2016 йил 27 декабрь. № ПҚ-2699.

3. Уразов К.Б., Худайбердиев Н.У. Солиқлар ва тўловлар аудитининг хусусиятлари. Самарқанд-2012
4. www.Mf.uz (Ўз. Рес. Молия Вазирлигининг расмий сайти);